

16.8.2013

3274/052/2013

Liikenne- ja viestintäministeriö

Lausuntopyyntö LVM/1184/08/2013

Lausunto selvitysmies Paajasen selvityksestä ja rahoitustyöryhmän raportista

Liikenne- ja viestintäministeriö on 24.6.2013 päivätyssä kirjeessään pyytänyt Liikennevirastolta lausuntoa selvitysmies Paajasen työhön ja ministeriön rahoitustyöryhmän raporttiin liittyen. Liikennevirasto on osallistunut sekä selvitysmies Paajasen taustaryhmän että rahoitustyöryhmän työhön ja toteaa, että niissä esitetyt havainnot ja kehittämissuhteet ovat joukkoliikenteen ja henkilöliikenteen tulevaisuuden kannalta keskeisiä. Valtioneuvoston 16.5.2013 hyväksymän periaatepäätöksen mukaisesti Liikennevirasto pitää ehdottoman tärkeänä, että julkisesti rahoitettujen henkilökuljetusten uudistaminen toteutetaan laajana, eri hallinnonalat kattavana hankkeena ja että uudistus toteutetaan riittävän nopealla aikataululla.

Jos perinteisestä joukkoliikenteestä ja muusta henkilöliikenteestä ei onnistuta rakentamaan yhtä avointa järjestelmää, jossa henkilöliikenteen suunnittelu, rahoitus ja palvelujen järjestäminen on keskitetty, yhteiskunnan kustantamien kuljetusten ja niihin tarvittavan rahoituksen kasvu jatkuu voimakkaana. Uudistuksen onnistumisen kannalta tärkeintä on määrittellä henkilöliikennekokonaisuudesta vastaava taho ja keskittää henkilöliikenteen rahoitus sen vastuulle sekä tuottaa pysyvät rakenteet toiminnan ohjaamiselle. Jotta uudistus on mahdollista tehdä selvityksissä esitetyllä tavalla, täytyy sen edellyttämät resurssit varmistaa. Uudistus edellyttää lisäpanostusta henkilöstöresursseihin niin ELY-keskusten kuin Liikennevirastonkin osalta ja joukkoliikenteen rahoituksen vahvistamista lisämäärärahan avulla raporteissa esitetyllä tavalla.

Yhtenäinen suunnittelu- ja rahoituskokonaisuus

Perinteisen joukkoliikenteen tarkasteleminen osana laajempaa henkilölogistiikan järjestelmää on järkevää niin palvelujen suunnittelun, rahoituksen kuin tuottamisenkin kannalta. Nykyinen hajanainen henkilöliikennejärjestelmä, jossa palvelujen tuottajina ja rahoittajina on useita eri tahoja, ei anna selkeää kokonaiskuvaa henkilöliikenteen palvelutasosta eikä sen kokonaisrahoituksesta. Koska vastuu tässä järjestelmässä on jakautunut usean eri toimijan kesken, ei kokonaisuus ole kenenkään hallussa.

Henkilöliikenteen rahoituksesta yhteiskäyttöistä

Joukkoliikenteen valtion budjettirahoitus on pysynyt jo useita vuosia samantasoisena samaan aikaan kun henkilökuljetuksiin käytettävä julkinen tuki on kasvanut räjähdysmäisesti. Tämä kehitys on johtanut tilanteeseen, jossa tuotantokustannusten kasvusta johtuen joukkoliikenteen palvelutaso erityisesti haja-asutusalueilla on heikentynyt vuosi vuodelta. Samaan aikaan yhteiskunnan maksettavaksi on tullut voimakkaasti kasvavat lakisääteisten henkilökuljetusten kustannukset, joista osaa voitaisiin hoitaa tehokkaammin joukkoliikenteellä. Joukkoliikenteen ja muun henkilöliikenteen rahoitusta suunnitellaan ja seurataan täysin erillään toisistaan.

16.8.2013

Liikenne- ja viestintäministeriön asettaman rahoitustyöryhmän ehdottama alueellisen ja paikallisen liikenteen lisämääräraha (10 milj. euroa/v vuosina 2014 - 2016) on välttämätön joukkoliikenteen peruspalvelutason turvaamiseksi. Työryhmä ehdotti loppuraportissaan, että henkilökuljetuksiin käytettävän rahoituksen yhteistarkastelulla olisi mahdollista saavuttaa kustannushyötyjä. Näitä henkilökuljetusten suunnittelun ja rahoituksen keskitämisellä saavutettavia hyötyjä on mahdollista kohdentaa joukkoliikennepalvelujen parantamiseen ja sitä kautta saavuttaa parempi kokonaispalvelutaso kustannustehokkaammin. Liikennöintisopimusten turvaamiseksi ehdotettu rahoituksen tasokorotus on välttämätön, jotta joukkoliikenteen hankinnoissa voidaan tehdä useampivuotisia sopimuksia joutumatta liikenteen lakkautuksiin ja sopimusten irtisanomisiin. Joukkoliikennepalvelujen heikkeneminen johtaa väistämättä lakisääteisten henkilökuljetusten kustannusten kasvuun koulu- ja palveluliikenteessä.

Henkilölogistiikan uudelleenorganisointi

Henkilölogistiikan uudelleenorganisoinnin yhteydessä täytyy varmistaa, että valtioneuvoston periaatepäätöksen mukainen uudistamistyö tuottaa pysyvät rakenteet toiminnan ohjaamiselle. Selvitysmies Paajasen ehdottama henkilöliikenteen määrärahojen koordinointi liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle on rahoituskokonaisuuden hallinnan kannalta järkevä ratkaisu, johon tulisi pyrkiä kuitenkin siten, että rahoituskokonaisuus valmistellaan tiiviissä yhteistyössä eri hallinnonalojen kesken.

Henkilölogistiikan tehtävien keskittäminen joukkoliikenteen toimivaltaisille viranomaisille on luonteva ratkaisu, kun järjestelmä rakennetaan toimivan joukkoliikenneverkoston ja sitä tukevien muiden liikennepalvelujen varaan. Tällaisiin logistiikkayksiköihin tulee sijoittaa osaavaa työvoimaa, joka on koulutettu kuljetusten suunnittelua ja hankintaa varten. Jotta tällainen henkilöliikenteen uudelleen järjestely on mahdollista toteuttaa, tulee henkilölogistiikan osaamisesta Suomessa huolehtia riittävällä tavalla. Jos henkilölogistiikka-tehtäviä hoitavat alalle koulutetut henkilöt, tehostaa se myös kuntien henkilöstön toimintaa.

Logistiikkaosaamisen kehittäminen edellyttää lisää henkilöresursseja myös joukkoliikenteen toimivaltaisille viranomaisille. Kehitystyössä on oltava mukana myös muiden hallinnonalojen henkilöstöä. Liikennevirastolle kaavailtu rooli henkilöliikenteen toimintalinjausten jalkauttamisessa ja liikenne- ja viestintäministeriön tukemisessa edellyttää lisää resursseja myös liikennevirastolle.

Kelan korvaamien kuljetusten integroiminen muuhun henkilöliikenteen suunnitteluun ja niiden vastuutahon nimeäminen on ehdottoman tärkeää. Kelan kuljetuksista ei saa muodostua muusta henkilökuljetusjärjestelmästä erillistä suljettua kokonaisuutta. ELY-keskusten roolia myös henkilökuljetuksista vastaavina toimivaltaisina viranomaisina tulee vahvistaa. Logistiikkayksiköiden tehtävät, resurssit ja vastuut on määriteltävä selkeästi. Erityisen rahoituksen kohdentaminen henkilölogistiikkayksiköiden perustamiseksi on toiminnan käynnistämävaiheessa tarpeellinen tuki.

16.8.2013

Yhteensopivien maksu- ja laskutusjärjestelmien kehittäminen on edellytys yhtenäiselle henkilökuljetusjärjestelmälle.

Uudistuksen edellyttämät lainsäädännön muutokset ja aikataulu

Joukkoliikennelain mukaisten toimivaltaisten viranomaisten vastuiden laajentaminen selvityksessä esitetyllä tavalla on perusteltua. Toimivaltaiset viranomaiset ovat jo tehneet alueensa joukkoliikenteen palvelutasomäärittelyä yhteistyössä alueen eri toimijoiden kanssa. Jatkossa tähän työhön on mahdollista yhdistää myös yhteiskunnan tukemien kuljetusten suunnittelu yhteisen liikennesuunnitelman muodossa. Se edellyttää kuitenkin paitsi toimivaltaisille viranomaisille asetettavaa suunnitteluelvoitetta myös kunnille velvoitetta antaa tietoja niiden ostamasta liikenteestä ja sen suoritteista toimivaltaisille viranomaisille. Samaan suunnittelukokonaisuuteen on saatava myös Kelan kuljetukset.

Joukkoliikennelupien käyttöä taksinomaisessa liikenteessä koskevia rajoituksia tulee tarkastella kriittisesti ja tehdä tarvittavat muutokset, jotta liikennemuotokohtaisesta sääntelystä päästään eroon. Taksamittarin käytön salliminen kaikissa yhteiskunnan kustantamien kuljetusmuotojen ajoneuvoissa on ehdoton edellytys yhtenäiselle henkilökuljetusjärjestelmälle.

Sosiaalihuoltolain ja vammaispalvelulain mukaisten kuljetusten ja niiden järjestämisen käytäntöjä ja perusteita tulee yhdenmukaistaa koko maassa. Liikennevirasto pitää tärkeänä, että Kelan korvaamien matkojen ja niiden tilauspalvelujen hankinnasta, järjestämisestä ja tilaajatoiminnoista vastaava taho nimetään selvityksessä ehdotetulla tavalla.

Selvitysmies Paajasen esittämien henkilöliikenteen uudistusten aikataulu on pääosin linjassa joukkoliikenteen rahoitusta selvittäneen työryhmän uudistusehdotusten aikataulun kanssa. Se edellyttää kuitenkin nopeita ratkaisuja ja muutoksia lainsäädäntöön jo tulevana vuonna. Tähän muutostyöhön täytyy kaikkien osapuolien sitoutua. Selvitysmiehen ehdotusten toteuttaminen kokonaisuudessaan tulee kestämään useamman vuoden, ja niiden myötä saavutettavien säästöjen konkretisoituminen tapahtuu pidemmällä aikavälillä. Tästä syystä joukkoliikenteen rahoitus on turvattava jo lyhyemmällä aikavälillä siten, että rahoitukseen liittyviä uudistuksia toteutetaan portaittain joukkoliikenteen rahoitustyöryhmän ehdotusten aikataulun mukaisesti.

Virpi Anttila
johtaja,
ylijohtajan sijainen

Jenni Eskola
yksikön päällikkö,
Joukkoliikenteen palvelut